

1

א. מה המשמעות של הביטוי "במקום שאין אנשים"?

ב. מהי המשמעות לדעתכם של "השתדל להיות איש"?

ג. תנו דוגמא להתנהגות שבה אדם "משתדל להיות איש"

"במקום שאין אנשים,

השתדל להיות איש"

(מסכת אבות, פרק ב, משנה ה)

2

א. מדוע המסכת מנחה את האדם לנהוג כך? אלו בעיות יכולות להתעורר כאשר אדם "ער בין הישנים", "ישן בין הערים" (וכל שאר הדוגמאות שהמקור מעלה)?

ב. האם אתם מסכימים עם המקור הזה? בכל מחיר? מתי לא?

"לא יהא אדם ער בין הישנים ולא ישן בין הערים ולא בוכה בין השוחקים ולא שוחק בין הבוכים ולא יושב בין העומדים ולא עומד בין היושבים... כללו של דבר אל ישנה אדם ממנהג הבריות"

(מסכת דרך ארץ זוטא פרק חמישי)

3

3. האם לדעתכם יש סתירה בין המקורות? הסבירו

הימים, ימי המצור על ירושלים. שנת 69 לספירה. רבן יוחנן בן זכאי, מנסה לשכנע את המורדים הצעירים להיכנע בפני הצבא הרומאי, ולבקש בתמורה עיר אחרת, את יבנה, בכדי לשמר בה את המסורת היהודית ולהקים בה מחדש את המרכז הרוחני, שעומד בפני כליה בירושלים. המורדים היהודים הצעירים אינם נענים לבקשתו של רבן יוחנן בן זכאי, הם אינם מוכנים להיכנע, להרים ידיים. הם רואים בדרכו של רבן יוחנן בן זכאי- מעשה שנוגד את תפקידו של המנהיג. במקום לפעול באומץ רוח ובגבורה, הוא בוחר להיכנע. רבן יוחנן בן זכאי מבין שהוא לא יצליח לשכנע את המורדים הצעירים, ולכן בוחר לפעול בדרך אחרת

1

האם רבן יוחנן בן זכאי פעל על פי הדרך המוצגת במקור הראשון או הדרך המוצגת במקור השני, שראינו בעמוד הקודם? הסבירו.

2

אילו תכונות לדעתכם נדרשות למנהיג בכדי לפעול בניגוד לעמדה של הרוב? הסבירו.

3

האם מעשיו של רבן יוחנן היו מוסריים, בכך שנטש את הנצורים בעיר, למען הקמתה של יבנה וחכמיה?

מי קודם למי - עם ישראל של העתיד (יבנה) או עם ישראל של ההווה (הנצורים בעיר)?

בימי המצור הרומאי על ירושלים, היו לאספסינוס (המנהיג הרומאי) אנשים שעמדו כנגד חומותיה של ירושלים ושומרים שאין איש שנכנס אל העיר ואין איש שיוצא ממנה.

ביקש רבן יוחנן בן זכאי מן השומרים, לצאת ולדבר עם אספסינוס- דבר שלום ופשרה, אך אלו לא הניחו לו לצאת מן העיר. מה עשה? שלח וקרא לתלמידיו לרבי אליעזר ורבי יהושע אמר להם בני עמדו והוציאוני מכאן עשו לי ארון (ארון קבורה) ואישן בתוכו. רבי אליעזר אחז בראשו רבי יהושע אחז ברגליו והיו מוליכין אותו עד שקיעת החמה עד שהגיעו אצל שערי ירושלים.

אמרו להם השוערים: "מי הוא זה?" אמרו להן: "מת הוא. וכי אין אתם יודעין שאין מלינים את המת בירושלים?" אמרו להן: "אם מת הוא הוציאוהו".

והוציאוהו והיו מוליכין אותו (עד שקיעת החמה) עד שהגיעו אצל אספסינוס. פתחו הארון ועמד לפניו. אמר לו: "אתה הוא רבן יוחנן בן זכאי? שמעתי רבות אודותיך. כל אשר תבקש, אתן לך". אמר לו: "איני מבקש ממך אלא יבנה שאלך ואשנה בה לתלמידי ואקבע בה תפלה ואעשה בה כל מצות". אמר לו: "לך, וכל מה שאתה רוצה לעשות עשה".

(מעובד על פי אבות דרבי נתן, פרק ד)

התיקונים שתקן רבן יוחנן בן זכאי לאחר חורבן בית המקדש

(על פי מסכת ראש השנה, פרק ד, משניות א'-ד')

מלבד ההנהגה המדינית של רבן יוחנן בן זכאי, מול המנהיגים הרומאים, רבן יוחנן בן זכאי גם היה המנהיג הבולט בתחום הרוחני-דתי בדור החורבן. כפי שאפשר ללמוד ממערכת תקנות ושינויים שערך :

הנושא	לפני חורבן בית המקדש	לאחר חורבן בית המקדש
תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת. (באותם ימים ראש השנה נחגג יום אחד בלבד)	בבית המקדש תוקעים- על אף ששבת. אבל בכל שאר המקומות- לא תוקעים.	רבן יוחנן בן זכאי תיקן שבכל מקום שיש בו בית דין תוקעים בשופר, על אף ששבת.
מספר הימים בהם נוטלים את הלולב בחג הסוכות.	בבית המקדש נוטלים במשך כל ימי החג- שבעה ימים. ואילו בכל שאר המקומות- רק ביום הראשון.	רבן יוחנן בן זכאי תיקן שבכל מקום נוטלים את הלולב במשך כל ימי החג.
הזמן ממנו מותר לאכול מהתבואה החדשה (לאחר שקצרו אותה באזור חג הפסח)	ביום השני של חג הפסח, שהוא היום הראשון לספירת העומר. היו מניפים (מקריבים) את העומר בבית המקדש. לאחר שהכהן הניף את העומר- היה מותר לאכול מהתבואה החדשה.	רבן יוחנן בן זכאי תיקן שבמשך כל אותו היום הראשון לספירת העומר- אסור לאכול מהתבואה. ורק ביום למחרת מותר לאכול ממנה.
בימים עברו קבעו את מועד ראש חודש ע"י שני עדים שהעידו בפני ראש בית הדין שראו את מולד הירח, שכן לא היו לוחות שנה ולא ידעו מראש מתי יחול ראש חודש.	העדים היו צריכים לעמוד לפני ראש בית הדין ושהוא יבדוק אותם ויקבל את עדותם.	רבן יוחנן בן זכאי תיקן שהעדים לא צריכים לטרוח וללכת למקום בו נמצא ראש בית הדין. אלא מספיק שיגיעו למקום בו יושב בית הדין, גם אם ראש בית הדין לא נמצא שם באותו הזמן. (יש להדגיש שכאן לא ברור שרבן יוחנן תיקן זאת בעקבות חורבן בית המקדש.)

רבן יוחנן בן זכאי (שיעור 3)

קראו על תיקוניו של רבן יוחנן בן זכאי לאחר חורבן בית המקדש (בטבלה), וענו על השאלות:

1

מדוע לדעתכם רבן יוחנן בן זכאי ערך את השינויים האלו?

2

מה אנו יכולים ללמוד על אישיותו של רבן יוחנן בן זכאי מכך שערך את כל השינויים האלו?

3

האם ניתן לתאר את השינויים שעורך רבן יוחנן בן זכאי, כחלק מהמנהיגות שלו? הסבירו מדוע.

4

האם לדעתכם חשוב גם כיום לערוך שינויים במסורת, או שצריך לשמר אותה כפי שהיא?

הסבירו את דעתכם, ותנו דוגמאות להמחשת דעתכם:

